

Кібиш Олександра Олександрівна
аспірант,
Державний податковий університет

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-441-5-22>

**АУДИТ БОРГОВИХ РОЗРАХУНКІВ
ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПІДХОДИ
В ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННІ**

Управління фінансовим станом підприємства є важливою складовою загальної стратегії його розвитку. Одним з основних аспектів цього процесу є аудит боргових розрахунків, який дозволяє не тільки забезпечити достовірність фінансової звітності, але й підвищити ефективність управлінських рішень. Аудит боргових розрахунків в рамках фінансового аудиту вивчає наявність, точність і своєчасність виконання зобов'язань підприємства перед кредиторами та контрагентами, що сприяє стабільності його фінансового стану.

Аудит боргових розрахунків включає перевірку не лише наявності і правдивості боргових зобов'язань, а й оцінку їх впливу на загальну фінансову стабільність підприємства. Правильне ведення боргових розрахунків дозволяє підприємству уникнути можливих фінансових труднощів, таких як прострочені борги, штрафи, пені, а також негативний вплив на кредитний рейтинг.

Основними завданнями аудиту боргових розрахунків є:

- перевірка правильності оформлення боргових зобов'язань;
- оцінка достовірності та повноти інформації про заборгованість у фінансовій звітності;
- аналіз своєчасності виконання зобов'язань;
- оцінка управлінських рішень щодо реструктуризації боргів і їх впливу на фінансовий стан підприємства.

Особливу роль відіграють міжнародні стандарти фінансової звітності, які передбачають чітке визначення критеріїв для обліку боргових зобов'язань. Зокрема, стандарт МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» визначає правила обліку фінансових зобов'язань, включаючи боргові розрахунки. Застосування міжнародних стандартів дозволяє підприємствам забезпечити прозорість фінансової звітності і зробити її більш зрозумілою для інвесторів та інших зацікавлених осіб [1, с. 248].

Світовий досвід показує, що ефективний аудит боргових розрахунків сприяє стабільності підприємств навіть в умовах економічних криз. Наприклад, у країнах з розвиненими ринками, таких як США та Німеччина, велика увага приділяється не лише самому процесу аудиту, а й методам управління заборгованістю. У цих країнах широко використовуються системи внутрішнього контролю, що дозволяють своєчасно виявляти проблеми з боргами та здійснювати коригувальні дії.

У США, зокрема, значну роль у контролі за борговими зобов'язаннями відіграють кредитні агентства, які надають підприємствам рейтинг на основі їх здатності виконувати зобов'язання. Цей рейтинг безпосередньо впливає на умови фінансування компаній і на їх фінансову стабільність.

У Німеччині та інших країнах Європейського Союзу використовуються комплексні моделі фінансового аналізу, що включають перевірку не лише балансу, а й оцінку стратегічних рішень підприємства щодо управління заборгованістю, наприклад, через реструктуризацію боргів або пошук нових фінансових джерел.

В Україні аудит боргових розрахунків регулюється на основі національних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. Основні питання, пов'язані з обліком боргових розрахунків, визначаються в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість».

Аналіз боргових зобов'язань включає не лише їх облік, а й визначення строків погашення, умов кредитування та оцінку можливих ризиків непогашення боргів. Одним із важливих аспектів

є також оподаткування таких операцій. В Україні підприємства зобов'язані правильно обчислювати податок на додану вартість (ПДВ) по боргових розрахунках, а також враховувати відсотки за кредитами в контексті податку на прибуток.

Згідно з українським податковим законодавством, боргові зобов'язання, які не погашені вчасно, можуть впливати на обчислення податків, включаючи нарахування пені за прострочення платежів, що, в свою чергу, збільшує витрати підприємства. Тому аудит боргових розрахунків має важливе значення для визначення реального фінансового стану компанії [1, с. 248].

Ключові відмінності у підходах до обліку боргових розрахунків у США, Німеччині та Україні розглянуто в таблиці 1. У США пріоритетом є використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) з акцентом на кредитний рейтинг підприємства як індикатор його фінансової стабільності. У Німеччині велика увага приділяється системам внутрішнього контролю та співпраці із зовнішніми аудиторськими компаніями, що забезпечує прозорість обліку заборгованості.

В Україні підходи базуються на національних стандартах бухгалтерського обліку (НП(С)БО) із врахуванням оподаткування, зокрема податку на прибуток та ПДВ. Таблиця підкреслює значення інтеграції світового досвіду з врахуванням локальних особливостей для ефективного управління борговими розрахунками, що сприяє підвищенню фінансової стабільності підприємств у різних економічних умовах [2, с. 45].

Логічний зв'язок між аудитом боргових розрахунків та фінансовою стабільністю підприємства зображено на рисунку 1.

Аудит боргових зобов'язань забезпечує перевірку достовірності та точності інформації про заборгованість, що є ключовим етапом у виявленні фінансових ризиків. Це дозволяє своєчасно оцінити ризики невиконання зобов'язань та вжити відповідних управлінських заходів. Результатом ефективного аудиту є підвищення фінансової стабільності підприємства, що сприяє зміцненню його позицій на ринку та забезпеченню довгострокової економічної безпеки.

**Порівняння підходів до обліку боргових розрахунків
у різних країнах**

Країна	Основний підхід до обліку боргових розрахунків	Особливості обліку та аудиту
США	Використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)	Поглиблений аналіз боргових зобов'язань, урахування рейтингів
Німеччина	Система внутрішнього контролю, ретельна перевірка дебіторської та кредиторської заборгованості	Перевірка достовірності даних через зовнішні аудиторські компанії
Україна	Національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО)	Контроль за своєчасністю виконання зобов'язань, ПДВ, податок на прибуток

Джерело: розроблено автором

Рис. 1. Взаємозв'язок між аудитом боргових розрахунків та фінансовою стабільністю підприємства

Отже, аудит боргових розрахунків є важливим елементом в системі управління фінансовим станом підприємства, оскільки дозволяє виявити проблеми на ранніх стадіях і зменшити ризики, пов'язані з несанкціонованим борговим навантаженням. Використання світового досвіду в поєднанні з вітчизняними підходами дає можливість досягти високої фінансової стабільності та забезпечити належний контроль за борговими зобов'язаннями, що є основою для розвитку підприємства в умовах економічної нестабільності.

Література:

1. Андрійчук, В.Г. Облік і контроль боргових зобов'язань підприємств: теорія і практика : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 248 с.
2. Петренко, М.С. Особливості аудиту фінансової звітності в контексті управління борговими зобов'язаннями. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Економічна стабільність і безпека: виклики сучасності», (Київ, 14–15 травня 2023 року). Київ : КНЕУ, 2023. С. 45–50.